

Romunska filmska "renesansa"

Zdenko Vrdlovec

Leta 1980 je bil v Ljubljani (prič v edini) Balkanski filmski festival, kjer smo lahko prvič videli tudi nekaj romunskih filmov, in *Med zrcali* Mircea Verouita je bil prav zanimiv primer takoj imenovane retro fikcije, ki se v obdobju Ceausescujevega režima stalčigno spominja časov romunske buržoazije. Prva polovica 80. let je bila sprošnja najplodovitejše obdobje romunskega filma, ko je produkcija narasla na 30 filmov in leto in se je uveljavilo nekaj mlajših avtorjev (med njimi tudi Mircea Verouit), toda na festivalu v Cannesu so vrsto let prikazovali le filme starejšega režisera Luciana Pintila, s katerim je bil romunski film v mednarodnem pogledu skoraj identificiran. Po padcu Ceausescujevega režima se je dotej nacionalizirana romunska kinematografija znašla v finančni in organizacijski krizi, v nedovisni produkciji pa se je vseeno pojavilo nekaj zanimivih del, zlasti *Jezni pogledi prihodnosti* (1993) Nicole Mărgineanu in politični dokumentarni *Terminar, decembrie 1989* (1993) Ovidia Pastei. V podobno kot v osamosvojeni Sloveniji, kjer je film "potel" v nebo oziroma proti domačemu in mednarodnemu uspehu šele v drugi polovici 90. let, je tudi v romunskega filma prislo do renesanse, kot kaže, še kako desetletje po padcu starega režima in produkcij v novih, to je tržnih razmerah. Ite pa so v Romuniji vse prej kot ugode, saj je moral Christian Mungiu posnet film *4 meseci, 3 tedni, 2 dneva*, s katerim je osvojil zlato palmo, le za 600.000 evrov.

Romunija je v zadnjih letih postala pravo filmsko pristanišče, ne le po zaslugi tujih produkcij, zlasti francoskih in hollywoodskih, ki se kar izmenjujejo v tamkajšnjih studiijih, marveč nedvomno še bolj zaradi režiserjev, ki prihajajo s filmske akademije v Bukarešti in s svojimi filmi zanjajo uspehe na festivalu v Cannesu. Christian Mungiu, letošnji dobitnik zlate palme, je že leta

Christian Mungiu

2002 sodeloval na festivalu s svojim prvencem *Zahod*, istega leta je mladi Catalin Mitulescu osvojil zlato palmo za kratki film *Promet*. Christi Puui pa je naslednje leto dobil glavno nagrado programa Določen pogled za *Smrt gospoda Lazarescuja*; lani je Cornelius Poprumbiu osvojil zlati kameru za prvenec *Smo imeli revolucijo ali ne?*, letos pa romunski film ni osvojil le zlate palme, marveč tudi nagrada programa Določen pogled, ki so jo pododelili Christianu Nemescuju za prvenec *Sanje o Kaliforniji*, žal posthumno, saj je mladi režiser umrl v prometni nesreči.

Mungiu, Puui in Nemescu so različni avtorji, toda ko se njihovi filmi srečajo z birokracijo, naj bo v bivsem ali sedanjem režimu, je to videti tako, da bi verjetno pretreslo še samega Kafko. Romunska birokratika presega najhujše nočne more: v Puuijevi *Smrti*

gospoda Lazarescuja so nekoga priletnega bolnika zaradi pravilnikov, kompetenc in drugih administrativnih razlogov tako dolgo prevažali iz ene bolnišnice v drugo in selli z oddelka na oddelek, dokler ni umrl in je postal predmet drugega birokratskega postopka; v Nemescuevih *Sanjah o Kaliforniji* načelnik železniške postaje v nekem manjšem kraju ustavi vlak z ameriškimi vojaki, ker nimajo papirjev za prevoz radjara, in s tem povzroči dogajanje, ki imenito ponazarja sodobno, to je "tranzicionalno" Romunijo, razcepljeno med "ameriškim sonom" in grotesko realnostjo; zgovoren je tudi »stranski učinek« trinastege vztrajanja lokalnega sefa, ki doseže, da ameriški kapitan v obupu povzroči manjšo »državljansko vojno« v romunski vasi in potem odpotuje.

Mungijuje film *4 meseci, 3 tedni, 2 dneva* nima toliko opraviti z birokracijo kot z nekim zakonom, ki je prevedoval splev. Kot prav sam režiser, je ta zakon dejansko vplival na poras prebivalstva v Ceausescujevem režimu, posredno pa tudi na še večjo revščino. In seveda na to, da se so ženske zatekale k nelegalnim splavom. V njegovem filmu je to videti kot srlhijvka, ki jo prestajata študentki, poseča Gabita in njena prijateljica Otila – slednja mora šarlatskemu doktorju s spolno uslužbo plačati prijateljicu splev in s tem tvegati, da postane njegova naslednja žrtev.

Prizor iz filma *4 meseci, 3 tedni, 2 dneva* Christiana Mungija

Goran Vojnović

Avgusta lani sta na poti iz montaže v prometni nesreči umrla mlada romunska filmska ustvarjalca, režiser **Cristian Nemescu** in oblikovalec zvoka **Ardrei Toncu**. Tragično vest je pospremila novice, da je Nemescu v tistem času končeval svoj celovečerni prvečen *Sanje o Kaliforniji* (*California Dreamin'*, *Nesfarsit*, 2007).

Cristian Nemescu je pred leti eno od mnogih nagrad za svoj študentski film *Zgodba bloka C* (*Poveste la scara 'C'*, 2003), ki je bil nominiran tudi za nagrado evropske filmske akademije, prejel v Novem mestu na nekdajnem festivalu kratkega filma *Snuff*. Ljubljenski komediji zmeščaj, v kateri divalo popresti spolno življenje parov v srednjih letih, je zirija, ki ji je predsedoval Janez Lapajne, podelila nagrado za najboljši scenarij. Ko smo pred dobrim letom dni izvedeli za tragično smrt takrat komaj 27-letnega režisera, je na festivalu v Milatu, kjer so zavrteli vse njegove kratke filme, slovensko delegacije preveval občutek, da nas je zapustil naš dober filmski znanec. Drug drugemu smo govorili: »Veš, to je tisti Romun, ki je posnel 'Scaró C'«.

Sanje o Kaliforniji so bile pole leta kasnejne predstavljene v Cannesu in so tam tudi osvojile prestižno nagrado Un Certain Regard. Velje jih napis, ki nas opozarja, da gledamo film natančno

Cristian Nemescu

Že zdaj zato pogrešamo vse tiste čudovite filme, ki jih Nemescu žal nikoli ne bo posnel.

takšen, kakršnega je zapustil njegov mladi režiser. Po videnem sodeč gre za eno prvih montažnih različic, še precej razvlečeno in brez uporabe glasbe, ki je bila močno prisotna v njegovih študentskih delih. Tako v omenjeni *Zgodbi bloka C* kot v črno-beli ljubezenski zgodbi *Mihai in Cristina* (*Mihai si Cristina*, 2001) gre nameč za sodobno in dinamično filmsko govorico, ki razkriva večšega režisera, 45-minutni film *Marilena de la P7* iz leta 2006 pa njegovo nadarenost še dodatno potrjuje.

Cristian Nemescu morda ni bil ravno čudežni deček, kot ga nekateri pretirano sentimentalno imenujejo, je pa nedvomno romunski in svetovni film ostal brez zelo nadarjenega filma, ki je s svojimi deli budil upanje, da bo Balkan delil nogeve mojstra ostrih in družbeno angažiranih filmskih komедij. Že zdaj zato pogrešamo vse tiste čudovite filme, ki jih Nemescu žal nikoli ne bo posnel.